

Županijsko natjecanje iz povijesti

12. ožujka 2025.

6. skupina: IV. (četvrti) razred srednje škole

Zaporka:

--

(peteroznamenasti broj i riječ)

Broj bodova:

	70	%
--	----	---

Upute natjecateljima

1. Ispit se sastoji od 25 pitanja i rješavaš ga 90 minuta.
2. Prije rješavanja ispita trebaš pazljivo i pravopisno točno ispuniti listić sa zaporkom.
3. Nakon što ispuniš listić sa zaporkom, spremi ga u omotnicu.
4. Zaporku s listića prepisi na prvu stranicu ispita.
5. Pazljivo pročitaj ispitne zadatke i upute u zadatku.
6. Rješenja upisuj na predviđena mjesta u ispitu. Ispit piši plavom ili crnom kemijskom olovkom.
7. Ispit piši isključivo pisanim slovima, ne tiskanim. Piši čitko. Nečitki odgovori bodovat će se s 0 bodova.
8. Osobna imena i prezimena te geografska imena piši izvorno prema udžbenicima koje je odobrio MZO u školskoj godini 2024./2025. **Pri tome se nemoj koristiti kraticama, nego punim nazivima.**
9. Koristi se papirom za koncept tijekom rješavanja ispita jer jednom napisan odgovor u ispitu više nije dopušteno prepravljati. **Odgovori se u konceptu ne vrednuju.**
10. Nakon završetka pisanja ispit predaj članu Županijskog povjerenstva.
11. Nakon objave privremene ljestvice poretka imaš pravo uvida u ispit i pravo na pisanu žalbu.

Županijsko povjerenstvo:

1. \_\_\_\_\_ (predsjednik Županijskog povjerenstva)
2. \_\_\_\_\_ (član Županijskog povjerenstva)
3. \_\_\_\_\_ (član Županijskog povjerenstva)

**1. U prvoj polovici 20. stoljeća došlo je do velikih promjena u napretku znanosti. Povežite znanstvenike i područja njihova istraživanja.**

- |                          |  |
|--------------------------|--|
| Max Planck_____          | A. kvantna kemija i molekularna biologija                |
| Claude Levi-Strauss_____ | B. tradicijska kultura i folklor južno-slavenskih jezika |
| Linus Carl Pauling_____  | C. kvantna teorija                                       |
| Milovan Gavazzi_____     | D. strukturalna antropologija                            |
|                          | E. kvantna mehanika                                      |
|                          | F. ekonomija   |

	4
--	---

**2. Zaokružite slova uz povjesničare koji su svojim radom i okupljanjem oko časopisa *Annales* pridonijeli promjenama u razvoju historiografije.**

- A. Max Horkheimer  
B. Theodor Adorno  
C. Fernand Braudel  
D. Lucien Febvre  
E. March Bloch

	3
--	---

**3. Pozorno pročitajte ulomak iz povijesnog izvora i odgovorite na postavljena pitanja.**

*S obzirom na činjenicu da će se u bilo kojem budućem svjetskom ratu zasigurno upotrijebiti nuklearno oružje i da takvo oružje prijeti daljnjem postojanju čovječanstva, apeliramo na svjetske vlade da shvate i javno obznane da se njihovi ciljevi ne mogu provoditi svjetskim ratom, i u skladu s tim, pozivamo ih da pronađu mirna sredstva za rješavanje svih spornih pitanja između njih.*  
(<https://www.atomicheritage.org/key-documents/russell-einstein-manifesto>)

**3.1. Koji je pokret nastao kao posljedica ove rezolucije?**

	1
--	---

**3.2. Navedite barem dva cilja za koje se zalagao taj pokret.**

	1
--	---

**3.3. Navedite ime i prezime hrvatskog znanstvenika koji je sudjelovao u osnivanju pokreta?**

	1
--	---

4. Promotrite fotografiju i odgovorite na postavljena pitanja.



(<https://www.irishexaminer.com/property/homeandgardens/arid-20313926.html>)

4.1. Početkom 1930-ih velika većina Nijemaca nije sebi mogla priuštiti osobni automobil. Navedite naziv tvrtke koju je osnovala Hitlerova vlada kako bi proizvela „narodni automobil“?

	1
--	---

4.2. Koji je popularni naziv automobila čiju maketu vidimo na slici?

	1
--	---

4.3. Kojemu je inženjeru povjerena konstrukcija automobila?

	1
--	---

4.4. Kakvo je društvo nastalo kao posljedica pozitivnih ekonomskih promjena, čiji je sastavni dio bila masovna upotreba osobnog automobila?

	1
--	---

5. Razvoj ratne tehnologije uzrokovao je korjenite promjene u načinu ratovanja. Povežite oružje s navedenim namjenama.

B-29 supertvrđava\_\_\_\_\_

*Dreadnought*\_\_\_\_\_

Debela Berta\_\_\_\_\_

iperit\_\_\_\_\_

oružje osvete \_\_\_\_\_

A. njemački bombarder

B. letuća bomba V-1

C. britanski lovački zrakoplov

D. njemački topovi

E. američki bombarder

F. britanski razoran ratni brod

G. bojni otrov

	5
--	---

**6. Zaokružite točan odgovor. Na proces industrijalizacije 20. stoljeća osobito je utjecao pojam *tejlorizam* koji NE označava:**

- A. vrstu organizacije rada koja razdvaja kreativne od izvršnih funkcija u proizvodnji
- B. masovnu proizvodnju na tekućoj traci
- C. pojednostavljivanje radnog procesa u svrhu veće produktivnosti
- D. dehumanizaciju rada i otuđenje radnika

	1
--	---

**7. Pozorno pročitajte ulomke iz povijesnih izvora i odgovorite na postavljena pitanja:**

**Izvor 1.** *Jedan jeftini prijemnik, ništa veći od sata, omogućit će mu (telefonskom prijemniku) da čuje na bilo kojem mjestu, na zemlji ili moru, govor, glazbu s nekog drugog mjesta, bez obzira koliko je ono udaljeno.*

*(Renata Relja, Tina Božić, „Socio-ekonomski aspekti korištenja mobitela među mladima”, Media, culture and public relations 3(2012.), br 2: 138-149.)*

**Izvor 2.** *(...) a već nam je telefon dodijao svojim vječnim „Ne javlja se” ili „Krivo spojeno”, - a što će tek biti, kad stupi u život- Kriste Spasitelju!- ta, kako ono rekosmo, televizija! Danas može svatko,*

*tko hoće, gledati, kadgod mu se prohtije i gdje god mi bili i štogod radili! Oslobodi bože! Radje ne! Ostanimo radje i dalje „kratkovidni”! Ovako je sasvim dobro, posve dosta daleko vidimo! Ne trebamo nikakve špijonaže. Dosta nas špijonira telefon. A ako još do ovoga dodje, gdje će čovjek zaboga, biti kod kuće, svoj? Što će ostati od mile, tako čovjeku već danas potrebne privatnosti?*  
*(Obzor, jutarnje izdanje, 11. lipnja 1994.)*

**7.1. Koji izum u prvom izvoru opisuje Nikola Tesla i kako gleda na njegovu primjenu, pozitivno ili negativno?**

	2
--	---

**7.2. Što u vezi s radijem i televizijom zabrinjava autora drugog teksta?**

	1
--	---

**7.3. Koja je od ponuđenih osoba, osim što je imala pozitivan stav o radijskoj tehnologiji, najviše pridonijela njezinu usponu?**

- A. Frederick Taylor
- B. Alexander Fleming
- C. Guglielmo Marconi
- D. Pierre Bourdieu

	1
--	---

**8. Usporedite rad ponuđenih znanstvenika te zaokružite slova uz dvojicu koja su sudjelovala u dizajniranju prvog dalekometnog balističkog projektila.**

- A. Hermann Julius Oberth
- B. Albert Einstein
- C. Max Planck
- D. Wernher von Braun
- E. Konstantin Eduardovič Ciolkovski

	2
--	---

**9. Pozorno pročitajte ulomak iz povijesnog izvora i odgovorite na postavljena pitanja.**

1. *Važnije je obavještavanje naroda od zakona.*
  2. *Najvažnije je pripremiti u jednoj sredini teren i pravilno shvaćanje o zdravstvenim pitanjima.*
  3. *Pitanjem narodnog zdravlja i radom na njegovom unapređenju trebaju se baviti svi, bez razlike. (...)*
  7. *U zdravstvenoj organizaciji liječnik treba tražiti bolesnika, a ne obrnuto, kako bi se obuhvatili svi oni koji trebaju zaštitu.*
  8. *Liječnik treba biti narodni učitelj.*
  9. *Pitanje narodnog zdravlja od većeg je ekonomskog nego humanitarnog značaja.*
- (...)
- (<http://www.hmmf.hazu.hr>)

**9.1. Kako se zove liječnik čijih je navedenih šest načela i danas temelj javnog zdravstva?**

\_\_\_\_\_

	1
--	---

**9.2. Za koje je područje medicine on bio vrstan svjetski stručnjak?**

\_\_\_\_\_

	1
--	---

**9.3. Koja je međunarodna organizacija u čijoj je zdravstvenoj službi držao predavanja diljem svijeta?**

\_\_\_\_\_

	1
--	---

**9.4. Za otvaranje koje službe na području hrvatskog javnog zdravstva je zaslužan?**

\_\_\_\_\_

	1
--	---

**10. Pozorno pročitajte ulomak iz povijesnog izvora i odgovorite na postavljena pitanja.**

*Sve ove opasnosti od daljnjeg razmnožavanja Cigana mogu se izbjeći ako, umjesto prijašnje politike protjerivanja, koja se pokazala teško izvediva, provedemo dobro pripremljeno radikalno rješenje sprečavanja daljnjih nasljednih nezdravih potomaka, koje nam je sada na raspolaganju. Smatram, stoga, da je prekasno za pravno rješenje i da se smjesta mora pokušati, slijedeći slične prakse, uvesti posebne mjere - sterilizaciju Cigana i Cigana mješanaca.*

(Herbert Heuss, „Njemačka politika progona Cigana 1870. 1945.” u: *Od „rasne znanosti” do logora – Romi u II.svjetskom ratu (I. dio)*, Zagreb 2006., 21.)

**10.1. Koja je nacistička politika uzrok planiranih postupaka?**

	1
--	---

**10.2. Koja je posljedica provođenja te politike za romski narod?**

	1
--	---

**11. Promotrite kartu s oznakama fašističkih logora i odgovorite na postavljena pitanja.**



**11.1. Koje su dvije vrste logora (prema namjeni) prikazane na karti?**

	1
--	---

11.2. Navedite poimence barem dva logora označena crnom ispunom.

	1
--	---

11.3. Gdje je donesen plan o istrebljenju svih europskih Židova pod nazivom *Konačno rješenje*?

	1
--	---

11.4. Koje je godine donesen plan?

	1
--	---

12. Pozorno pročitajte dio govora maršala Josipa Broza Tita održanog u Ljubljani 27. svibnja 1945. koji je u svojoj knjizi *Otvoreni dossier Bleiburg* 1990. objavio Marko Grčić te odgovorite na pitanja.

*Što se tiče ovih izdajnika koji su se našli unutar naše zemlje, u svakom narodu posebice – to je stvar prošlosti. Ruka pravde, ruka osvetnica našeg naroda dostigla ih je već ogromnu većinu, a samo jedan mali dio uspio je pobjeći pod krilo pokrovitelja van naše zemlje.*  
(*Bleiburg*, grupa autora, priredio Marko Grčić, Zagreb 1990., str. 41.)

12.1. Je li ovaj povijesni izvor primarni ili sekundarni?

	1
--	---

12.2. Čija je to „ruka pravde, ruka osvetnica” koja se spominje u tekstu. Na koga se pritom misli?

	1
--	---

13. Slikovni izvor prikazuje izbjeglice u El Shattu. Odgovorite na postavljena pitanja uz izvor.



(<https://www.loc.gov/item/2017869985/>)



13.1. S kojega su područja Hrvatske najčešće dolazile/potjecale izbjeglice smještene u prihvatnim logorima u El Shattu?

	1
--	---

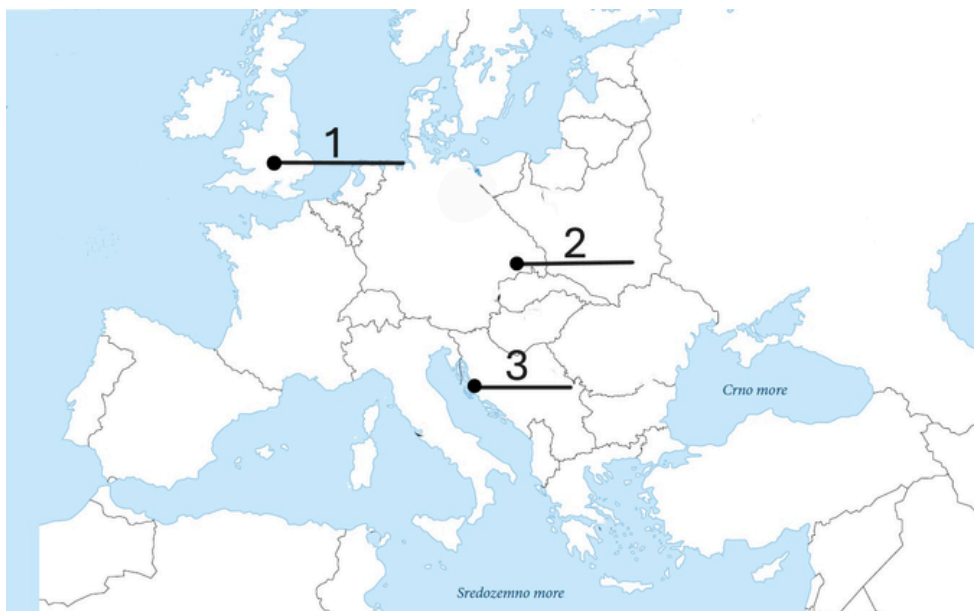
13.2. U kojoj se državi nalazi El Shatt?

	1
--	---

13.3. Pod čijom su se zaštitom nalazile izbjeglice u tim logorima?

	1
--	---

14. Promotrite kartu i odgovorite na postavljena pitanja.



14.1. Zrakoplovna razaranja prouzročila su goleme štete i ljudske žrtve u Drugome svjetskom ratu. Koji je britanski grad, na karti označen brojem 1, najteže stradao tijekom Bitke za Britaniju?

	1
--	---

14.2. Koji je grad, na zemljovidu označen brojem 2, najteže stradao u savezničkom bombardiranju njemačkih gradova i kako je nazvan zbog svojih umjetničkih građevina?

	2
--	---



**14.3. Od lipnja 1943. do svibnja 1945. Saveznici su bombardirali i sve veće hrvatske gradove. Koji je naš grad, na zemljovidu označen brojem 3, najviše stradao?**

	1
--	---

**15. Pozorno pročitajte ulomak iz povijesnog izvora i odgovorite na postavljena pitanja.**

*Odlazim na primanje nacističke stranke u staroj gradskoj vijećnici. Velika je gužva. O svemu razgovaram s Führerom. On odlučuje: neka se prosvjedi nastave. Židovi moraju osjetiti bijes naroda. Tako je. Dat ću potrebne upute policiji nacističkoj stranci. (...) Ne možemo ne odgovoriti na to kukavičko ubojstvo. Neka stvari idu svojim tijekom. (...) Sinagoga gori. (...) Dopustili smo da vatrogasci gase samo u mjeri da se požar ne proširi na okolne zgrade, a neka sinagoga izgori. Naše jurišne postrojbe napravile su strašan posao. Podatci dolaze iz svih dijelova Njemačke: 50, sada 75 sinagoga je zapaljeno.*

*Führer je naredio da odmah bude uhićeno 25 000 – 30 000 Židova. To će imati učinka. Neka vide da je naše strpljenje iscrpljeno.*

*(<https://www.treesofwar.com/articles/5290/Joseph-Goebbels-diary-entries-...htm>)*

**15.1. Koji je događaj opisan u tekstu?**

	1
--	---

**15.2. Osim uhićenja Židova koji je, prema izvoru, bio glavni cilj/meta nacista?**

	1
--	---

**15.3. Objasnite na koje se „kukavičko ubojstvo” poziva autor teksta?**

	1
--	---

**16. Totalni rat NE podrazumijeva:**

- A. prisilan rad radnika, zarobljenika i logoraša
- B. iskorištavanje prirodnih resursa pokorenih zemalja
- C. ograničenja u potrošnji i proizvodnji
- D. isključivo totalno uništavanje mostova, objekata i usjeva

	1
--	---

17. Promotrite kartu i odgovorite na postavljena pitanja.



17.1. Kojim je brojem označen grad na koji je bačena atomska bomba pod nazivom *Little Boy*?

	1
--	---

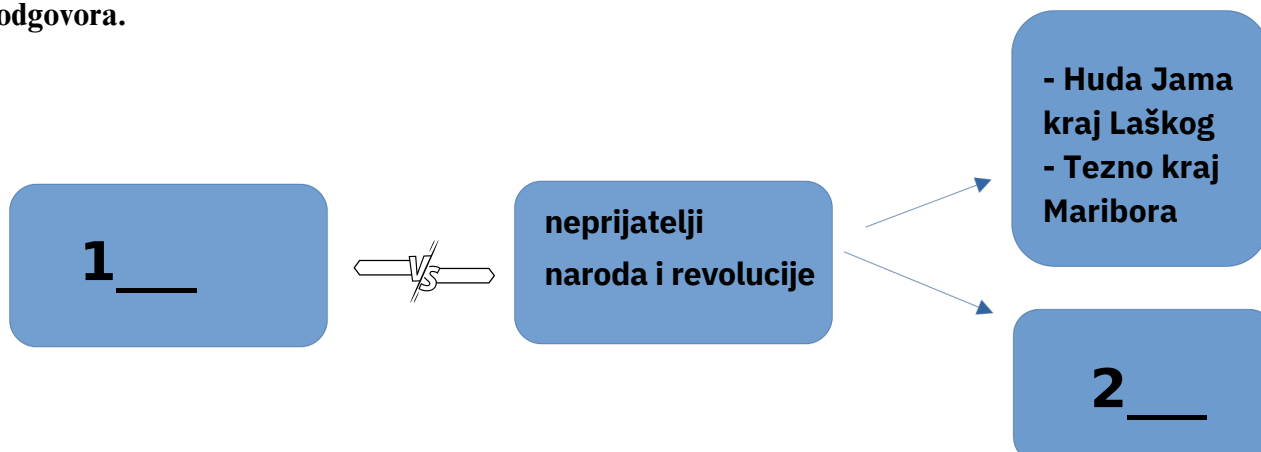
17.2. Koje je otkriće iz 1938., pri čemu se oslobađa velika količina energije, bilo jedan od preduvjeta stvaranja atomske bombe?

	1
--	---

17.3. U kojem se gradu nalazi gradska četvrt prema kojoj je nazvan projekt koji je vodio Robert Oppenheimer?

	1
--	---

18. Dopunite uzročno- posljedični niz tako da pored pozicije 1 i 2 upišete slovo ispred točnog odgovora.



- A. Saveznici
- B. stratište
- C. Jugoslavenska armija i OZNA
- D. križni putovi

	2
--	---

19. Pozorno promotrite fotografije i odgovorite na postavljena pitanja.



(<https://www.instagram.com/librarycongress/p/CsqzyLONfhv/> )  
(<https://www.history.com/topics/world-war-ii/american-women-in-world-war-ii-1>)

19.1. U Drugom je svjetskom ratu, neizravno, sudjelovalo i mnogo civila, pogotovo žena. Koja su dva načina sudjelovanja žena u ratu prikazana na plakatu/fotografiji?

	1
--	---

19.2. Koji se slogan pojavljuje na američkim ratnim promidžbenim plakatima kako bi se poručilo da američke žene mogu uspješno sudjelovati u ratnoj proizvodnji?

	1
--	---

19.3. Koji je proces nakon završetka rata potaknulo aktivno sudjelovanje u ratu?

	1
--	---

20. Posljedice racioniranja strateški važnih proizvoda bile su:

- A. procvat crne burze
- B. smanjenje prometne povezanosti
- C. administrativno određivanje cijena poljoprivrednih proizvoda
- D. bonovi i kuponi za hranu

	2
--	---

**21. Pozorno pročitajte ulomak iz povijesnog izvora i odgovorite na postavljena pitanja.**

*Potpuna dezorganizacija s jedne strane i bojkot sa seljačke strane karakteriziraju prehranu. Oskudica je svakim danom sve veća. Cedulja dosta, hrane ništa. Talijani i Nijemci nasilice pljačkaju. (...) Nijemci su već u više navrata zaplijenili mast, kukuruzno i ostalo brašno namijenjeno za prehranu Zagreba i odveli ga u Njemačku. Isto čine i Talijani, koji su još veći pljačkaši. Krađu kokoši, ovce, telce, stoku - narod očajava i bježi u planine tako, da se danas pravi bojevi biju u hrvatskim planinama. Izgledi za buduću zimu su više nego crni. (...) Vrijednost novca pada svakim danom, što seljački svijet slikovito kaže: kuna mijenja dlaku svaki dan, ili ne kuni jer je kuna naša narodna sramota.*

(Boban, Ljubo: *Hrvatska u arhivima izbjegličke vlade 1941. - 1943.*, str. 194.)

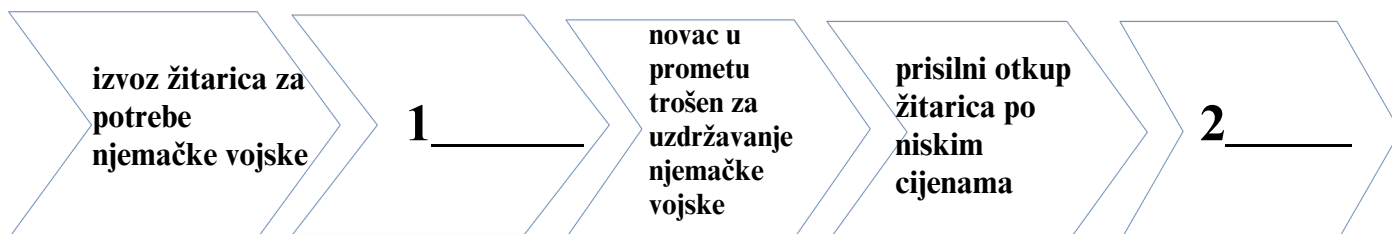
**21.1. Koji opisani postupak Talijana i Nijemaca prema hrvatskom stanovništvu odražava njegovu podređenost?**

	1
--	---

**21.2. Koju posljedicu dugogodišnjeg utjecaja ratnog stanja na gospodarstvo možemo uočiti u izvoru?**

	1
--	---

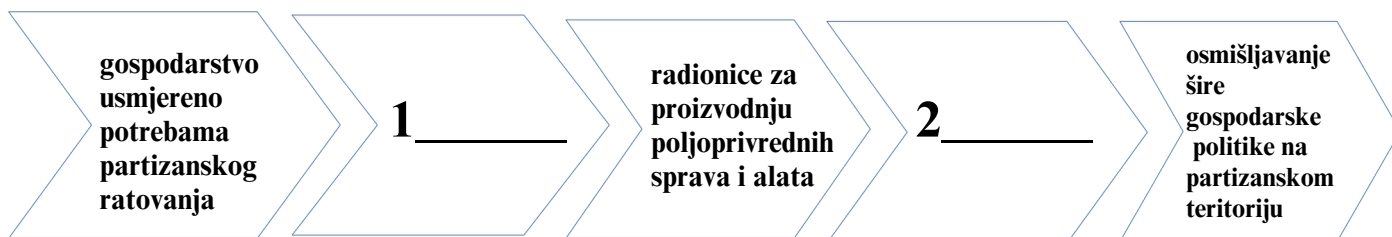
**22. Dopunite uzročno- posljedični niz tako da na crtu pored pozicija 1 i 2 upišete slova ispred točnog odgovora. Prikazana je sistematizacija stanja na tržištu žitarica u NDH.**



- A. zadovoljavanje ratnih potreba Sila Osovine
- B. uvoz žitarica za potrebe NDH
- C. crno tržište hrane
- D. smanjenje proizvodnje boksita i željezne rudače

	2
--	---

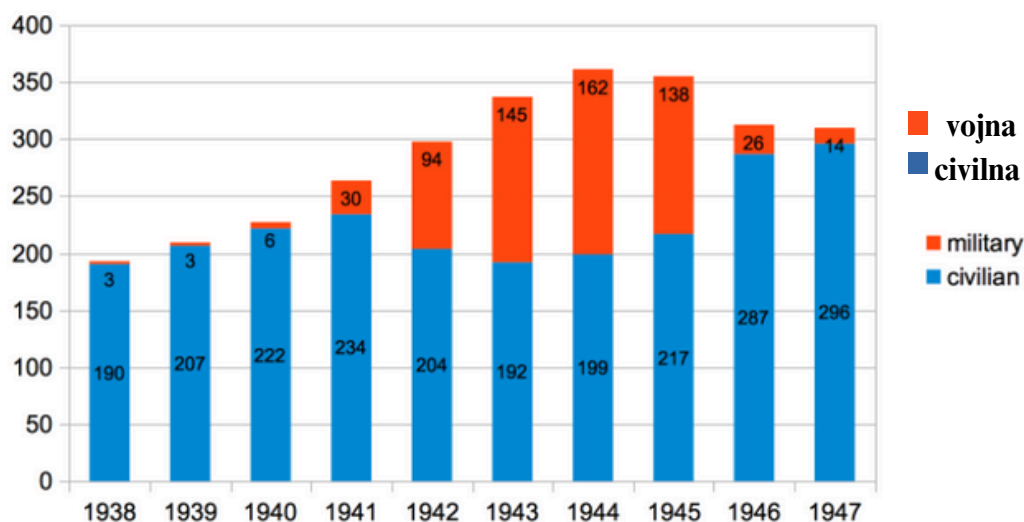
**23. Na prazne crte pored pozicija 1 i 2 upišite slova ispred točnog odgovora. Morate sastaviti niz obilježja gospodarstva usmjerenog potrebama partizanskog ratovanja.**



- A. porast nadnica u industriji
- B. zamrzavanje cijena proizvoda
- C. masovne sjetve, žetve i vršidbe
- D. obvezna obrada sve zemlje

	2
--	---

**24. Proučite dijagram odnosa civilne i vojne proizvodnje SAD-a u razdoblju od 1938. do 1947. godine te odgovorite na postavljena pitanja.**



(<https://jwmason.org/slackwire/wartime-austerity-or-abundance/>)

**24.1. Kod koje je proizvodnje i u koje svrhe vidljiv porast?**

	1
--	---

**24.2. Koji je izraz za Sjedinjene Američke Države upotrijebio američki predsjednik Roosevelt u svom govoru krajem prosinca 1940.?**

	1
--	---

**25. Pozorno pročitajte ulomke iz povijesnih izvora i odgovorite na postavljena pitanja.**

**Izvor 1. Radnik traži posao u Njemačkoj.** *Angažirajte me! Tražim posao svake vrste, a naviknut sam na voljan i intenzivan rad. Tečno vladam francuskim, nizozemskim, ruskim, poljskim, njemačkim i engleskim. Dobro sam upućen u hotelsku i restoransku branšu. Imam dobre preporuke i referencije.*

**Izvor 2. Radnik traži posao u Engleskoj.** *Znam tri zanata. Govorim tri jezika. Borio sam se tri godine. Imam troje djece, a nemam posla tri mjeseca, no želim samo jedan posao.*

(Raguž, Jakša i ostali: *Svijet prije nas - Povijest 4*, str. 257.)

**Izvor 3.** *Dne 26. siečnja o. [ove] g. [godine] dovedena su u Zagreb, na Kanal – Radnička cesta br. 1, u barake za snubljenje i odpremu radnika na rad u Njemačku, 42 muškarca pod pratnjom njemačke oružane snage. Dopraćene osobe potiču iz sela Bukovje i Orle, te susjednih sela, sve kotara Velika Gorica, od kojih su neki izkazali da su pripadnici narodne zaštite, vatrogasci i domobrani na dopustu. Sutradan dne 27. siečnja o. g. predvedeni su ti ljudi na liečnički pregled (...) odpućeni su toga dana sa Glavnog kolodvora u 16.15 sati u tri zatvorena vagona redovnim putničkim vlakom za Njemačku (...)*

(Građa za povijest Narodnooslobodilačke borbe i socijalističke revolucije u sjeverozapadnoj Hrvatskoj 1941-1945., Knjiga VIII, (Zagreb, 1988.), dok. 54.)

**25.1. Prva dva izvora primjeri su načina borbe pojedinaca za preživljavanje nakon nepovoljnog gospodarskog razdoblja. O kojemu je razdoblju riječ?**

---

	1
--	---

**25.2. Različite su države na različit način pronalazile izlaz iz krize. Koji su oblik industrije razvile Njemačka, Japan i Italija kako bi smanjile nezaposlenost?**

---

	1
--	---

**25.3. Jugoistočna Europa, pa tako i Kraljevina Jugoslavija, bila je u tu svrhu njemački dobavljač ruda, žita i stoke. Na temelju izvora navedite što je još Njemačka eksploatirala u okupiranoj Jugoslaviji?**

---

	1
--	---